

5091

۲۹۴

نورالدین

بسم الله الرحمن الرحيم

www.Ketab.ir

علی‌نژاد، عبدالکاظم، ۱۳۳۰ -

نگاهی گذرا به تاریخ تشیع در خوزستان / عبدالکاظم علی‌نژاد؛ تهیه نمایندگی دفتر تبلیغات اسلامی خوزستان. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۷.

۲۹۶ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب؛ ۲۷۵۴) (تاریخ؛ ۴۲۵. تاریخ اسلام؛ ۵۹)

ISBN 978-964-09-1961-3

مرکز سنجش و ارزیابی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب‌نامه: ص. [۲۹۳] - ۲۹۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. ش. - ایران - خوزستان - تاریخ. ۲. خوزستان - تاریخ. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. شعبه کتابان خوزستان. ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. عنوان

۲۹۷/۵۳

BP ۲۳۹/ع ۸ ن ۴

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۲۹۷۴۲۰

۱۳۹۷

■ موضوع: تاریخ اسلام؛ ۵۹ (تاریخ؛ ۴۲۵)

■ گروه مخاطب: - عمومی

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۷۵۴

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۰۶۱

نگاهی گذرا به تاریخ تشیع در خوزستان

عبدالکاسم علی نژاد

تهیه: دفتر تبلیغات اسلامی خوزستان

بوستان کتاب

کتابی گذرا به تاریخ تشیع در خوزستان

- نویسنده: عبدالکاظم علی نژاد
- تهیه: دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خوزستان
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)
- لیتوگرافی، چاپ: چاپخانه محافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷ • شمارگان: ۱۰۰ • بها: ۳۲۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

Printed in the Islamic Republic of Iran

❖ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائیة)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۳۷۷۱۲۱۵۵، فاکس: ۳۷۷۴۳۴۲۶، تلفن پخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶

❖ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاران ۱۷۰۰۰ نفر)

❖ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۰

❖ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

❖ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۱۰۳۷۰

❖ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۱۰۰۰۰

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ و یا ارسال پیامک به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرویراستار: ابوالفضل طریقه دار • ویراستار: مهدی محدثی
- اصلاحات حروف نگاری: الهه سادات طباطبائی و حسین محمدی • صفحه آرایی: سکیه ملازاده و احمد مؤتمنی
- نمونه خوانی: مهدی سهرابی • کنترل فنی صفحه آرایی: سیدرضا موسوی منش
- مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی • طراح جلد: محمود هدایی
- اداره آماده سازی: حمیدرضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی
- رئیس مؤسسه
- محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۹	■ مقدمه
۱۳	■ فصل اول: نگاهی گذر به تاریخ خوزستان
۱۳	معرفی اجمالی خوزستان
۱۴	اهواز، نه احواز
۱۴	نام خوزستان در گذر زمان
۳۶	خوزستان پیش از اسلام
۴۲	خوزستان در صدر اسلام
۴۲	نگاهی به تاریخ فتح خوزستان توسط مسلمانان در صدر اسلام
۴۶	کیفیت حملات مسلمانان و فتح شهرهای خوزستان
۴۶	حملات مکرر برای فتح اهواز
۴۶	فتح شوش، رامهرمز، ایزه و سرق
۴۸	فتح شوشتر و اسارت هرمزان
۵۰	فتح جندی سابور، ثیبان و نواحی مجاور آن
۵۱	نگاهی به کیفیت فتح شهرها و اداره آن توسط مسلمانان

نگاهی گذرا به تاریخ تشیع در خوزستان

۵۴	کرسی‌ها (مراکز) و شهرهای خوزستان در صدر اسلام
۵۷	■ فصل دوم: آشنایی مختصر با تشیع
۵۷	تعریف تشیع
۶۴	باورهای شیعه
۶۹	■ فصل سوم: آغاز تشیع خوزستانی‌ها
۷۷	یاران خوزستانی ائمه اطهار (ع)
۸۷	خاندان مه‌ر
۸۹	روابط میان ائمه اطهار (ع) و شاعران خوزستانی
۹۰	الف) ابوالحسن اهلری (۱۳۵ تا ۲۰۰ ق)
۹۳	ب) دعبل خزاعی
۱۰۳	ج) ابن سکیت دورقی اهوازی
۱۰۶	خاندان‌های معروف شیعی خوزستانی تا قرن هشتم هجری
۱۱۱	■ فصل چهارم: فعالیت‌های برخی از فرقه‌های مذهبی در خوزستان
۱۱۲	۱. اعتقادات مردم خوزستان در آستانه ورود اسلام
۱۱۲	الف) آیین‌های باستانی ایرانی
۱۱۴	ب) یهود و نصارا در دوره امویان
۱۱۵	۲. یهود و نصارا در دوره عباسیان
۱۱۷	۳. مذاهب اسلامی خوزستان از خلفای راشدین تا پایان امویان
۱۱۸	الف) خوارج
۱۲۰	خروج مرداس در اهواز
۱۲۱	حرکت خوارج (ازارقه) در اهواز در زمان زبیری‌ها
۱۲۴	ب) سنیان و شیعیان خوزستان در دوره عباسیان

فهرست مطالب

دورهٔ صفاریان.....	۱۳۰
قراطمه و اسماعیلیه.....	۱۳۰
۴. مذاهب خوزستان از آغاز قرن چهارم تا پایان قرن ششم هجری.....	۱۳۷
مشعشعیان خوزستان.....	۱۴۲
صائبین «صایبان».....	۱۴۵
قیام زنگیان.....	۱۵۱
■ فصل پنجم: دولت شیعی در خوزستان.....	۱۵۷
آل بریدی.....	۱۵۷
دولت شیعی آل بویه.....	۱۵۹
دولت مزیدی.....	۱۶۱
دولت آل مشعشع.....	۱۶۲
امیران دولت مشعشعی.....	۱۶۹
■ فصل ششم: شماری از علمای برجستهٔ شیعهٔ خوزستان.....	۱۷۳
شیخ‌زین‌الدین علی‌بن‌هلال جزائری.....	۱۷۳
■ فصل هفتم: ولایت‌مداری عشایر عرب خوزستان.....	۱۸۱
■ فصل هشتم: تشیع در سایر نقاط خوزستان.....	۱۹۷
■ فصل نهم: خوزستانی‌ها و رواج تشیع در شبه‌قارهٔ هند و سایر نقاط جهان.....	۲۰۵
شهیدقاضی نورالله شوشتری آینهٔ تشیع در هند دورهٔ مغولی.....	۲۰۷
مرکز اسلامی لندن.....	۲۰۹
■ فصل دهم: نقش جهادی و مبارزات مردم خوزستان.....	۲۱۱
خوزستان و جهاد بر ضد اشغال‌گران انگلیسی.....	۲۱۱
خوزستان و انقلاب اسلامی.....	۲۱۸

نگاهی گذرا به تاریخ تشیع در خوزستان

- ۲۲۲ انجمن موحدین
- ۲۲۲ انجمن دانشوران اسلامی
- ۲۲۳ خوزستان و دفاع مقدس
- ۲۲۷ زندگی‌نامهٔ سردار شهید حاج علی هاشمی - سردار هور
- ۲۲۹ فصل یازدهم: تشیع در آثار ادبا، شعرا و اندیشمندان معاصر خوزستان
- ۲۳۳ مکتب شیخ انصاری
- ۲۳۶ قسری امیر
- ۲۳۹ حبیب‌الله معالی
- ۲۴۱ ابوتراب جان
- ۲۴۳ دکتر محمدرضا سنگری
- ۲۴۹ ■ فصل دوازدهم: اماکن و بقاع متبرکۀ خوزستان
- ۲۵۶ کتاب‌شناسی اماکن مذهبی و امام‌زاده
- ۲۶۱ ■ تصاویر بقعه‌ها و مکان‌های مقدس خوزستان
- ۲۷۷ ■ تصاویر مربوط به علما و شخصیت‌های استان
- ۲۹۱ ■ کتاب‌نامه

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين، اِنَّه خير ناصر و معين
و الصَّلَاة و السَّلَام على خیر الانبیاء و المرسلین ابی القاسم محمّد و علی آله
الطیبین الطاهرین و اللعن الائمة علی اعدائهم اجمعین، من الآن الى قیام یوم
الدّین.

پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمود: «بی تارك فیکم الثقلین، کتاب
الله و عترتی اهل بیتی...»؛ من دو چیز گران بها در میان شما به جا می گذارم؛
کتاب خدا و عترتم، اهل بیتم».

پاس داشت این دو ودیعه الهی، وظیفه سنگین هدیه مسلمانان
است. این دو ودیعه قابل تفکیک نیستند؛ به عبارت دیگر،
دست رسی به حقیقت قرآن بدون توسل به معارف اهل بیت
رسالت ﷺ امکان پذیر نیست. ما را مباد آن دم که از این امر حیاتی
غافل باشیم.

بر اصحاب فضل و دانش پوشیده نیست که خوزستان از نخستین
مهدهای تمدن جهان است. این سرزمین در طول تاریخ شاهد حوادث

نگاهی گذرا به تاریخ تشیع در خوزستان

و فراز و نشیب‌های بسیار بوده، ولی همچنان ثابت‌قدم، استوار و پابرجای مانده است. حقیقت‌خواهی و حقانیت‌طلبی از ویژگی‌های مردم این خطه شهیدپرور است. ستم ستمگران و جبر جباران نتوانسته و نخواهد توانست اراده پولادین مردم این استان را مقهور سازد. با وجود مسلمانان به این منطقه، خوزستانی‌ها با آغوش باز از مکتب حق‌طلب اسلام استقبال کردند و از هرگونه فداکاری و جانبازی برای پیروزی اسلام راستین دریغ نکردند؛ دانشمندان خوزستانی بهترین آثار را به وجه آوردند؛ شاعران این دیار بهترین اشعار را سروده‌اند؛ مبارزانش حملات آن‌زیده‌اند و برسر پیمان خویش باقی مانده‌اند. این استان، استان تشیع است و تلاش‌های مذبحخانه مزدوران استکبار جهانی و هزینه‌کردن دلارهای نفتی، خواهد توانست خللی در اراده پولادین مردم این سرزمین در دفاع از حقانیت مذهب اهل بیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وارد سازد.

مقام معظم رهبری در تاریخ ۷۵/۱۲/۱۸ در سفر به خوزستان و در اجتماع مردم اهواز فرمودند:

مردم خوزستان از روز اول، محبت اهل بیت را در دل خود پروراندند. من نکته‌ای را به شما بگویم، ملت ایران، مکتب اهل بیت را از دو جا گرفته است. در واقع ملت ایران برای تشیع، وام‌دار دو مجموعه انسانی هستند؛ یکی اهواز است و یکی جبل‌عامل. در ایران یکی از مراکز محدود و معدودی که از ۱۲۰۰ سال قبل، پایگاه مکتب اهل بیت بود، همین شهر اهواز شما و منطقه خوزستان است که همیشه تشیع و دین و محبت و

معارف اهل بیت را گرفته و آن را به بقیه مردم ایران منتقل کرده است....

با توجه به این سخنان که در حقیقت همچون مدال افتخاری بر سینه خوزستان درخشید، هیئت امنای انجمن آثار و مفاخر فرهنگی خوزستان در نشست مورخ ۱۳۸۶/۲/۹ مقرر کرد که همایشی با عنوان «خوزستان، دروازه ورود تشیع به ایران» برگزار شود. این همایش در سیراج با جشنواره فرهنگی - هنری امام رضا علیه السلام پیوند یافت. در اصل این پیوند مبارک، همایشی بود که در آبان ماه ۱۳۸۷ با عنوان «خوزستان، دروازه ورود تشیع و امام رضا علیه السلام به ایران» برگزار شد. این همایش در آبان ۱۳۸۸ برای دومین بار تکرار شد. نوشته حاضر در ابتدا به صورت مقاله به همایش دوم تقدیم شد و پس از مقاله جناب آقای دکتر بهار علیزاده رئیس وقت محترم گروه تاریخ دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید چمران اهواز - که تحت عنوان «سیمای اهل بیت در اشعار طاهر آل قاسم شاعر شیعی مسلک» بود - مقام دوم را کسب کرد. سپس این مقاله گسترش و بسط داده شد و به صورت فعلی درآمد.

در این وجیزه سعی شده تلاش مستمر مردم این سرزمین برای اشاعه اندیشه اسلام ناب محمدی و شناساندن معارف اهل بیت علیهم السلام ترسیم شود.

امید است با راهنمایی‌ها و انتقادهای سازنده شما بزرگواران، بتوانیم در آینده با برطرف کردن نقایص و اشکال‌های موجود، این مهم را به انجام رسانیم.

در این جا لازم است از لطف بی‌کران و یاری‌های ارزنده حضرت آیه‌الله سید محمدعلی موسوی جزائری، نماینده محترم ولی فقیه، امام جمعه اهواز، همچنین جناب آقای حاج عبدالامیر عfraوی و نورچشم عزیزم حجة الاسلام والمسلمین شیخ پیمان علی‌نژاد، آقایان ولید فایسی، جمال عبیات، شیخ مصطفی شرفی و سایر عزیزانی که در این امر یاری‌ام نمودند، سپاس‌گزاری کنم.

شکر ویژه هم از مسئولان محترم مؤسسه بوستان کتاب و کارکنان فهیپ که کارشان را در آن دارم که در آماده‌سازی و چاپ و نشر این اثر دل‌سوزان تلاش کردند.

به امید دریافت انتقادهای به‌حق و سازنده شما.

اللَّهُمَّ وفقنا لما تحب وترضى

عبدالکاظم علی‌نژاد

ارزبیهشت ۱۳۹۷